

**Націєцентрична
інтеграція мистецьких та
мовно-літературних
компонентів у новому
Державному стандарті
базової середньої освіти**

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЕРЖСТАНДАРТУ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА БАЗА ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ

мовно-літературна

математична

природнича

технологічна

інформатична

соціальна і
здоров'язберезувальна

громадянська
та історична

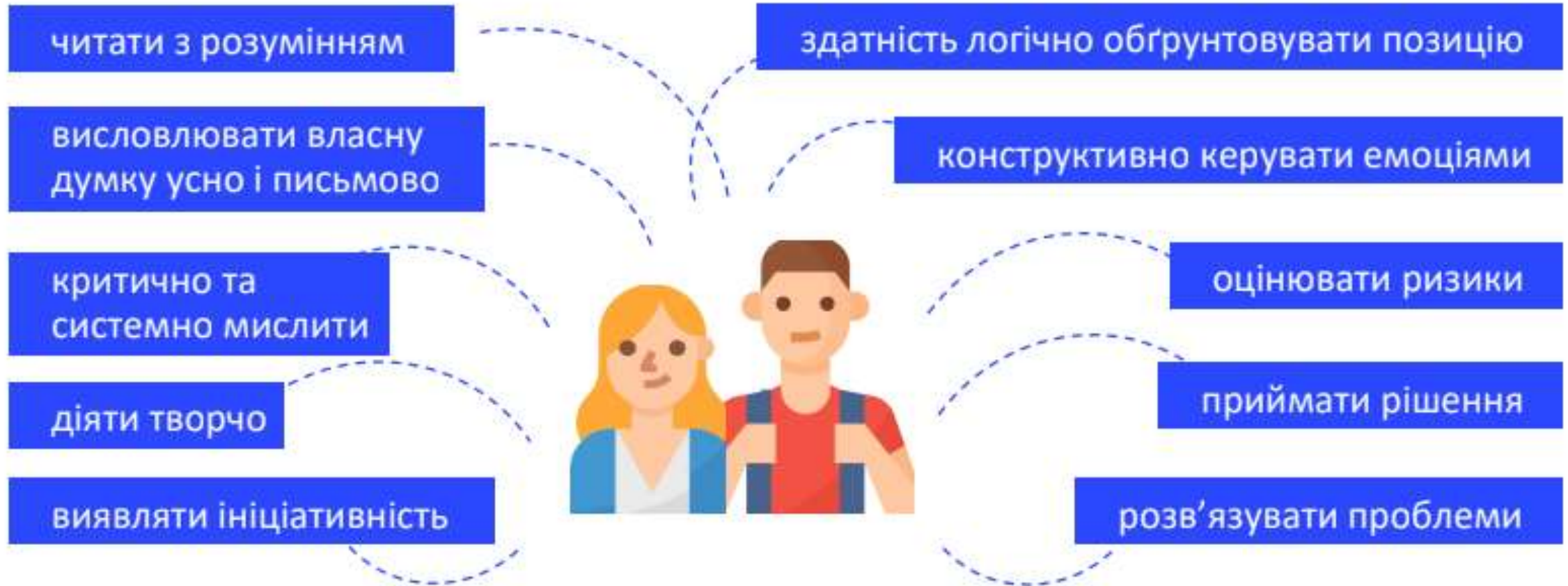
мистецька

фізична культура

- 1 Вільне володіння державною мовою
- 2 Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами
- 3 Математична компетентність
- 4 Компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій
- 5 Інноваційність
- 6 Екологічна компетентність
- 7 Інформаційно-комунікаційна компетентність
- 8 Навчання впродовж життя
- 9 Громадянські та соціальні компетентності
- 10 Культурна компетентність
- 11 Підприємливість і фінансова грамотність

Спільні для всіх компетентностей наскрізні вміння

**Інтеграція мистецького
компонента
в модельні програми
та підручники мовно-
літературної галузі**

НУШ Українська мова Українська мова. 5-6 класи

- ❑ Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М.).
- ❑ Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.).

НУШ Українська література Українська література. 5-6 класи

- ❑ Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Архипова В. П., Січкач С. І., Шило С. Б.).
- ❑ Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Чумарна М. І., Пастушенко Н. М.).
- ❑ Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Качак Т. Б., Кизилова В. В., Пахаренко В. І., Дячок С. О., Овдійчук Л. М., Слижук О. А., Макаренко В. М., Тригуб І. А.).

Українська література

МНП Яценко Т. О., Качак Т. Б., Кизилова В. В., Пахаренко В. І., Дячок С. О., Овдійчук Л. М., Слижук О. А., Макаренко В. М., Тригуб І. А.

Підручники

1. Калинич О. В. , Дячок С. О. За редакцією Ю. І. Ковбасенка <https://aston.te.ua/>
2. Яценко Т., Пахаренко В., Слижук О. <http://www.osvita-dim.com.ua/>
3. Качак Т.Б., Тебешевська О.С. <https://academia-pc.com.ua/>
4. Борзенко О.І. <https://i-ranok.com/ukrlit5>

МНП Чумарна М. І., Пастушенко Н. М.

Підручники

1. Марія Чумарна, Наталія Пастушенко <https://bohdan-books.com/>
2. Коваленко Л., Бернадська Н. <http://www.osvita-dim.com.ua/>

МНП Архипова В. П., Січкач С. І., Шило С. Б.

Підручники

1. Архипова В. П., Січкач С. І., Шило С. Б. Чернівці «Букрек»
2. Заболотний В., Заболотний О., Слоньовська О., Ярмутьська І. <https://www.e-litera.com.ua/>
3. Авраменко О. <https://www.gramota.kiev.ua/>

**Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(автори: Яценко Т.О., Качак Т.Б., Кизилова В.В., Пахаренко В.І., Дячок С.О.,
Овдійчук Л.М., Слижук О.А., Макаренко В.М., Тригуб І.А.)**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

- Програма подає матеріал для реалізації мистецького контексту (позначка МК) у процесі вивчення творів української літератури.
- Рубрика «Мистецький контекст»** має рекомендаційний характер.
- Запропоновано мистецькі твори (образотворче мистецтво, музичне мистецтво, архітектура, скульптура, кіномистецтво, анімація тощо), розгляд яких сприятиме цілісному осмисленню учнями кожного літературного твору.

**Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(автори: Яценко Т.О., Качак Т.Б., Кизилова В.В., Пахаренко В.І., Дячок С.О.,
Овдійчук Л.М., Слижук О.А., Макаренко В.М., Тригуб І.А.)**

ПРОПОНОВАНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА

- ❑ МК: образотворче мистецтво – ілюстрації до українських народних прислів'їв і приказок (художники- ілюстратори – Олександр Міхнушов, Олександр Кошель).
- ❑ МК: образотворче мистецтво – ілюстрації до української народної казки «Яйце-райце» (художниця- ілюстраторка – Катерина Штанко).
- ❑ МК: анімація – мультфільм «Фарбований лис» (режисер- мультиплікатор Олександр Іванов); образотворче мистецтво – ілюстрації до казки «Фарбований Лис» (художники-ілюстратори – Сергій Артюшенко, Олег Кіналь).

**Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(автори: Яценко Т.О., Качак Т.Б., Кизилова В.В., Пахаренко В.І., Дячок С.О.,
Овдійчук Л.М., Слижук О.А., Макаренко В.М., Тригуб І.А.)**

ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- Створення графічних і візуальних засобів передачі інформації (порівняння легенд і переказів із казками), зокрема і з використанням комп'ютерних програм.
- Створення візуального медіапродукту до прочитаних творів.
- Рольова гра «Малюємо природу художніх творів» або «Малюємо поезію».

 Мова скарбниці — матеріал для удосконалення твого мовлення.

 У хвілі мистецтва — зіставлення художніх образів творів української літератури з іншими видами мистецтва — образотворчим, музичним, кіно, театром, анімацією тощо.

 Поміркуй! — запитання та завдання для розуміння прочитаного, закріплення вивченого матеріалу.

 Читай і досліджуй! — творчі дослідницькі завдання та читачькі проекти для самостійного або ж групового виконання.

 Підсумуй! — запитання і завдання для систематизації та закріплення вивченого.

 Читайське дозвілля — перегляд мультфільмів екранізацій літературних творів, прослуховування музики, віртуальне відвідування музеїв, картинних галерей тощо.

 Усі інтернет-джерела (на які є посилання в підручнику) можна завантажити за посиланням <http://inform1.yakistosviti.com.ua/ukrainska-literatura> для зручного перегляду. У підручнику подано **QR-коди**, у яких «схована» частина навчального матеріалу. На них вказуватиме позначка. Щоб прочитати прихований текст, послухати музику, переглянути фрагменти кінофільму чи мультфільму тощо, потрібно встановити на смартфон програму для читання **QR-коду** й навести його на позначку.

Оцінити, наскільки добре ти працював/працювала під час вивчення певної теми підручника, тобі допоможуть такі смайлики:

- Розумію і можу пояснити
- Ще не зовсім розумію
- Не впевнений/не впевнена

Бажаємо успіхів на твоєму читацькому шляху!

 У колі мистецтва

Завдяки глибокому змісту й художній довершеності народні прислів'я та приказки привертають увагу митців і мисткинь. Вони часто використовують їх у своїх творах.

 Читай і досліджуй!

Самостійно або разом із однокласниками/однокласницями підготуй творчий проект «Фольклористичний записник». Уклади невеличку збілочку прислів'їв і приказок, що побутують у твоєї місцевості або ж часто вживаються твоїми рідними, близькими

 Поміркуй!

- Розглянь ілюстрації до прислів'їв сучасної української художниці Анастасії Стефурак.
- Прочитай і прокоментуй прислів'я, які ти бачиш на ілюстраціях.
- Чи доводилося тобі чути їх раніше?
- Поділися своїми враженнями про ці ілюстрації з однокласниками/однокласницями.
- Намалюй власну ілюстрацію до одного із прислів'їв чи приказки, або ж добери декілька світлин із власного фотоархіву, підписом до яких можуть слугувати прислів'я і приказки.

А. Стефурак. Ілюстрації до збірки «Українські прислів'я»

*Зоря-зірниця, красна дівчиця, по небу гуляла, сльози роняла;
Місяць бачив — не підняв, сонце встало і забрало.*

У наші дні загадки вже не мають магічного значення, однак вони не втратили своєї популярності. Нині ці короткі дотепні твори зазвичай використовуються для розвитку мислення, а також і для розваги.

 Мовна скарінка

Подумай над походженням слова *загадка*. Для цього добери до нього однокореневі слова. Склади з ними словосполучення або речення.

 У колі мистецтва

Своєрідними підказками для розгадування загадок є ілюстрації до них.

**Модельна навчальна програма «Українська література.
5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти
(автори Чумарна М. І., Пастушенко Н. М.)**

У колонці «Зміст» виділено підрубрики «Теорія літератури - ТЛ», «Міжпредметні зв'язки - МЗ», **«Мистецький контекст - МК»**, «Життєві цінності – ЖЦ».

ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- створення ілюстрацій до змісту твору (на вибір), обґрунтування свого вибору,
- ілюстрування змісту поезії та своїх вражень світлинами, малюнками, музикою,

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

5
КЛАС

Поміркуй над прочитаним

1. На які частини можна поділити текст колядки? Про що в кожній із них ідеться?
2. Що прославляють у колядці?
3. Чому, на твій погляд, деякі вислови у творі повторюються?
4. Поясни, як ти розумієш останні два його рядки.
5. З яким відомим тобі міфом/міфами пов'язана ця колядка? Які казкові елементи зустрічаються в ній?
6. Які кольори використані в пісні? Який настрій вони створюють?
7. Випиши з колядки в робочий зошит зменшувально-пестливі слова (наприклад, долинонька, вітерець, ріднесенький). Для чого їх використано?
8. Розглянь та опиши репродукцію картини М. Пимоненка «Колядки». Який її настрій? Які деталі тебе вразили найбільше? Чому?
9. Послухай колядки у виконанні Олега Скрипки (cutt.ly/gTVO2gt), гуртів «Kazka» (cutt.ly/iTVPuwc), «GO-A» (cutt.ly/hTVPzxb). Яке враження вони справили на тебе? Чому?

Микола Пимоненко.
Колядки. 1980-ті

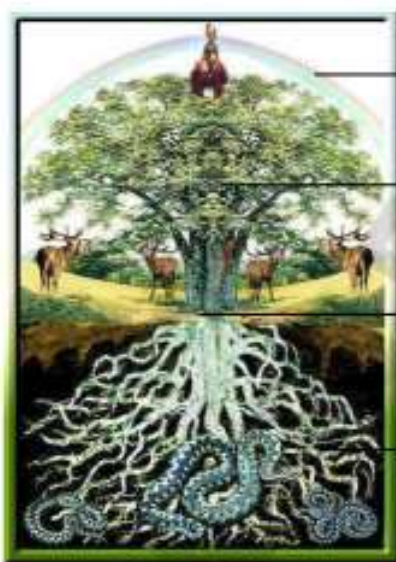
Домашнє завдання (на вибір)

Створи колаж, присвячений святкуванню Різдва у твоєму населеному пункті. Доповни його записом 2-3 колядок. На уроці української літератури разом з однокласниками/однокласницями організуй виставку робіт. Обміняйтеся враженнями.

Поміркуй над прочитаним

1. Дай відповіді на запитання за Правилем читання № 1. Підтвердь свої думки рядками з текстів.
2. Запиши в робочий зошит всі назви Першодерева, використані в міфах «Прадуб» та «Дерево життя».
3. Розглянь зображення Першодерева — зменшеної копії Всесвіту. Намалюй Першодерево в робочому зошиті. Поряд напиши, що символізує кожна його частина. Впиши речення з тексту, яке підтверджує твою думку.

5. Поясни, навіщо люди створили міф про Першодерево.
6. У прадавні часи міфи складали народи Давнього Єгипту, Давнього Китаю, Давньої Індії, Давнього Риму, Давньої Греції. Поясни, про що свідчить той факт, що українці теж мають свої унікальні міфи.
7. Поясни своїм однокласникам/однокласницям, навіщо тобі потрібні знання з української міфології. Наведи НЕ МЕНШЕ ДВОХ доказів.

Домашнє завдання

1. Порівняй зміст міфів про Першодерево і Прадуб. Що в них спільне? У чому відмінність? Накресли в робочому зошиті таблицю і заповни її за зразком.

Спільне	Відмінне
Першодерево є центром Всесвіту	Перший текст. Назви: Першодерево, Прадуб, Стародуб. Другий текст. Назви: Дерево Життя, Небесне Дерево, Дерево Пізнання, Райське Дерево

2. Розглянь зображення Першодерева і Сокола-Рода на українських вишивках. Усно поясни, чому ці образи такі поширені в українських майстринь.

**Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(автори: Архипова В.П., Січкара С.І., Шило С.Б.)**

ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- Карта розуму «Фольклорні форми»
- «Оживи світлину»
- «Картинна галерея»
- «У картинній галереї»
- Інсценізація казки
- «Творча майстерня»
- Створення малюнквого сюжету
- «Кроссенс»
- Мальований скрайбінг
- Малюнкові схеми
- «Літературна карта мого краю»
- Буктрейлер

Умовні позначки:

- Пригадую вивчене
- Я знаю, що ...
- Працюю над текстом
- Виконую складне завдання
- Виконую домашнє завдання
- Працюю над проєктом
- Працюємо разом
- Мистецька скринька

На початку кожного уроку ти побачиш слово дня. Воно пов'язане із темою заняття чи твором, який будеш читати. У кінці уроку спробуй пояснити, як слово перегукується із темою. Швидко зорієнтуватися у матеріалі підручника тобі допоможуть інші рубрики:

- ЛАЙФГАК
- ЗБАГАЧУЙ МОВЛЕННЯ
- НОВЕ Й ЦІКАВЕ

Нехай подорож Країною Слова буде цікавою, духовно збагатить тебе, допоможе відкрити власні здібності й наповнить гордістю за наш талановитий народ!

Автори

Розгляньте зображення слов'янських богів. Що можна сказати про їхню вдачу із цих світлин?

Дажбог

Род

Білобог

Берегиня

Велес

Перун

Стрибог

Чорнобог

Мара

Нінель Кукель. Дажбог. 2000-ні
Дажбог — бог Сонця,
світла і добра, покровитель
Русі-України

Віктор Корольков. Макош. 1995
Макош, або Мокош, або
Мокоша — богиня-мати, богиня
землі, родючості і ткацтва

Нінель Кукель. Перун. 2000-ні
Перун — бог грому і блискавки,
війни і миру, їздить поміж хмар
на колісниці. Покровитель
князів Русі-України, їхніх
воїнів — дружини

Олег Шупляк. Берегиня. 1991
Берегиня — богиня добра й
захисту людини та її оселі від
злих сил

Дажбог — бог сонця
Род — зачинатель усього живого
Білобог — бог добра, щастя і блага
Берегиня — богиня добра й захисту
Велес — бог мудрості, багатства і тваринного світу
Перун — бог грому й блискавки
Стрибог — бог вітру
Чорнобог — бог темряви, ночі, холоду, сну
Мара — богиня зла, темряви, привидів, страшних сновидінь

Андрій Шишкін

Художник

Переклад з англійської -
Шишкін Андрій Олексійович - російський художник.
Його роботи є одними з найвидатніших прикладів
сучасної російської сцени «язичницького
мистецтва», пов'язаної зі слов'янською рідною
вірою в Росії. Народився і виріс у Москві.
Живописом займається з початку 2000-х, зараз
працює у приватній майстерні.

[Вікіпедія \(англійська мова\)](#)

Андрій Шишкін. Стрибог. 2014
Стрибог — бог вітру

Андрій Шишкін. Велес. 2014
Велес (Волос) — покровитель
скотарства та поезії

Андрій Шишкін. Сварог. 2014
Сварог — бог-коваль, навчив
людей хліборобства і подарував
їм плуг

Володимир Черніков. Лада. 2010
Лада — богиня життя,
весни, родючості й шлюбу,
покровителька любові й шлюбу

71

Прочитай текст.

Нещодавно українські користувачі інтернету відкрили для себе можливість **артселфі**. Це гугл-застосунок, який за селфі визначає, на кого з **персонажів** відомих картин ви схожі.

Гугл співпрацює з понад тисячею музеїв із сімдесяти країн світу, що дає змогу всім охочим отримати вільний доступ до мистецьких шедеврів в інтернет-мережі. Тож установивши **артселфі**, вам достатньо зробити своє фото, а спеціальний **алгоритм** порівняє його з тисячами облич, зображених на **всесвітньо відомих** полотнах! Результати порівняння, зокрема відсоток вашої схожості з кожним **портретом**, буде продемонстровано на екрані. На будь-яке із полотен можна навести курсор й активізувати зображення, щоб отримати цікаву й вичерпну **інформацію** як про саму картину, так і про її автора.

За матеріалами інтернет-журналу «Платформа»

Завдання і запитання

- ★ Визнач, до якого стилю мовлення належить текст.
- ★ Як цей текст пов'язаний із темою «Омоніми»?
- ★ Добери українські відповідники до виділених слів. Запиши слова парами.
- ★ До слів *двійник*, *витвір*, *співпрацює*, *спадщина* добери спільнокореневі, визнач у них корені.
- ★ Випиши з тексту ключові слова (10).
- ★ Чи любиш робити селфі ти?
- ★ При нагоді скористайся артселфі і довідайся, на кого з персонажів відомих картин ти схожий / схожа.

§ 46

ДРУГОРЯДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ. ОБСТАВИНА

СПОСТЕРІГАЙ І МІРКУЙ

- * Розглянь репродукцію картини. Уяви себе учасником / учасницею дії.
- * Відчуй подих вітру, м'якість трави, запах квітів, тепло літа.
- * Доповни речення, які описують дію на картині.

«Діти». Художник Дональд Золян

1. Діти біжать (як?)
2. Діти біжать (куди?)
3. Діти біжать (коли?)
4. Діти біжать (де?)

наскільки? якою мірою?

Діти ... щасливі.

- * Слова, якими ти доповнив / доповнила речення, є **обставинами**. Схарактеризуй їх за такими критеріями: а) на що вказують (місце, час, спосіб дії); б) якою частиною мови виражені; в) на яке питання відповідають.
- * Зроби висновок про особливості обставини як другорядного члена речення.

136

«Кішка». Художниця
Дрема Толле Перрі

«Котик». Художниця
Валентина Матвієнко

- * Розглянь репродукції та порівняй зображення котів на картинах. У чому відмінність між ними? Обґрунтуй відповідь.
- * Яке зображення кота сподобалось тобі більше? Чому?
- * Склади твір-опис тварини за однією з картин у художньому стилі. Скористайся підказкою.

Орієнтовний план твору-опису тварини за картиною

1. Яку тварину зображено на картині?
2. Розмір (зріст) тварини, її масть (забарвлення), шерсть.
3. Деталі, що розкривають вигляд тварини (голова, очі, вуха, лапи, хвіст).
4. Поведінка тварини, її звички.
5. Чим тварина сподобалася чи зацікавила?

Завдання і запитання

- Які події описано в коміксах?
- Уяви себе одним із персонажів коміксу. Як би ти вчинив / вчинила на місці цього персонажа?

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

- Які події описано в коміксах?
- Уяви себе одним із персонажів коміксу. Як би ти вчинив / вчинила на місці цього персонажа?
- Користуючись малюнками, добери кілька аргументів на підтвердження тези «Я вважаю, що в умовах пандемії необхідно носити захисну маску та користуватись антисептиками».
- Поділися своїми міркуваннями з однокласниками / однокласницями (усно).

39 Заміни в поданих фразах одне слово так, щоб інше набуло переносного значення. Відповідь **запиши** в зошит за зразком.

Зразок. *Гарячий чай — гарячий погляд.*

Холодний бутерброд, грає музика, тихо запитує, чорний гаманець, гірка кава, сердита сусідка, срібна монета, заснула дівчина, м'який матрац, теплий компот, каз'яні сходи, кучерявий чоловік.

40 Які з виділених слів у заголовках використано в переносному значенні? Відповідь **запиши**.

1 СТАТИ ЧАСТИНОЮ ВІЛЬНОГО СВІТУ.
ПРО ГОЛОВНУ БИТВУ —
ЗА ЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ

2
ПІД ЗАВІСУ ОСЕНІ
ТРАДИЦІЙНО
АКТИВІЗУЄ
РОБОТУ ВІДОМИЙ
ПРОЄКТ
«КНИЖКА РОКУ»

3 ДРУГИЙ РІК НАД ПРІРВОЮ: ТЕАТР У ПЕТЛІ ЛОКДАУНУ.
ЯК ЖИВУТЬ І ВИЖИВАЮТЬ УКРАЇНСЬКІ ТЕАТРИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ?

4 БІЛЬ НА ПОЛОТНІ. ПРО ТЕ,
ЯК ЩАСТЯМ ТВОРЧОСТІ ЛІКУВАТИ
ГОРЕ КАТАСТРОФ

5 НАЙКРАЦЯ УКРАЇНСЬКА
ДОКУМЕНТАЛІСТИКА —
У КИШЕНІ

41 Розглянь картини художників. У яких назвах є слова, ужиті в переносному значенні? Відповідь **запиши**.

«Обличчя війни» — картина іспанського художника Сальвадора Далі.

«Гончар» — картина української художниці Тетяни Яблонської.

«Жінка в зеленому» — картина французького художника Клода Моне.

«Блакитні танцівниці» — картина французького художника Едгара Дега.

Обери картину художника, яка тобі сподобалася найбільше. Запиши назви п'яти його відомих картин. Чи є в них слова, ужиті в переносному значенні?

42 Прочитай уривки з діалогів. Поясни, чому співрозмовник не зміг одразу зрозуміти сказане. Запропонуй останню репліку до кожного діалогу та **запиши** всі можливі значення виділених слів.

1
Добрий день! Підкажіть, будь ласка, як знайти відео з цією **зіркою**?
— Спробуйте пошукати за назвою сувіря.
— Ви не зрозуміли, мені потрібно ____
Зірка — це:
1. ...
2. ...

2
Вітаю! Скільки коштує **перо**?
Хочу замовити для сестри.
— Вибачте, яке саме Вас цікавить?
— Я про те, ... ____
Перо — це:
1. ...
2. ...